

mens herinner aan Vincent van Gogh se skildery van 'n paar ou skoene.

'n Teenhanger van die vergetelheid is die onthoumotief. Die onthou- en herinneringsgedigte is opvallend, die "onthou, onversadig-reikhals en onthou" ("Onthou"). In "Ont-ruimde huis", een van die beste afwesigheidsgedigte, loop die "ver"-woorde onseibaar deurmekaar met die onthoumotief. Onder die onthougedigte moet ook in die besonder nog "Hoeka so iets van daardie aard" en "Sinestesia" genoem word.

Na aan die swye ("Ontruimde huis") is die sagte fluistering in party gedigte ("hulle", "Halfjaareksamen ...", "Ingegraaf in hinderlaag") wat ook maar weer in verval en swye eindig.

Odendaal se wêreld is vol nietighede, nietighede soos dat jy dalk 'n "toeval in 'n kil heelal" is, of dat die môre uit "slopies blink klank" geskud gaan word, of iets soos die "oogwink van die wonder". Mooi is dit gestel in "'n Kersdag se ware verhaal":

Die brokkie poësie laat rimpel plots
'n droefheid wat deur als omheen uitdein

Nog mooier is dit in "regatta":

Aan alles kleef flardes kleur
'n boot se fluit vlieg
'n rooi lint die bloute in ...

Die gedig eindig met 'n nietige "vlietende behae". "Moment onder komeet McNaught" eindig ook in 'n nietigheid, "in 'n uitwaaieroomblik van geleende glans." Party gedigte is net nietige "Krabbellinge ...", met hulle "klonte ou verlange", hulle "opgekropte bietjies woord".

In verskeie opsigte is "Juwelekissie" 'n juweel, waar die mens ten spyte van leegtes en oop plekke en die niks hom "als ... ve-beel". Of hoe?

Odendaal kry dit goed reg om hoofmotiewe in sy gedigte in fokuspunkte te plaas, in verseindes of slotverse, of om kerngedigte

op die regte plek in die bundel te plaas. Daarom is sy bundel 'n goed georganiseerde samestelling. Dit is nie sommer 'n losse versameling gedigte nie.

Onbedoelde land is 'n besondere digbundel.

'n Beswaar wat 'n mens teen die gedigte kan inbring, is dat die verse soms nog te stroef is, die formulering plek-plek te gedronge, maar Odendaal se taalgebruik is boeiend, sy wêreld is vol rykdomme. Sy talent is sterk genoeg dat hy 'n vlotter vers kan skryf.

T. T. Cloete

Emeritusprofessor

Noordwes Universiteit, Potchefstroom

Kaplyn.

Gilbert Gibson. Kaapstad: Tafelberg. 2007.

ISBN: 978-0-624-04548-9.

Gilbert Gibson het met sy debuutbundel (*Boomplaats*, 2005) 'n opwindende toetrede tot die poësietoneel gemaak. Met *Kaplyn* lewer hy vir 'n tweede keer binne 'n kort tyd bewys van sy uitsonderlike talent as digter.

Die bundelmotto's met hul verwysings na "the language of ghosts" en "shapes [...] he could not see" stel reeds die skemergebied van woorde en nie-weet aanwesig. Daarvandaan is dit 'n hanetree na die "kaplyn" of "kaal stuk grond tussen / vegtende faksies" (78); die niemandsland en grensgebied waar spore gesoek en ontleed word. Die voortdurende en verterende onrus wat met die obsessionele speurtog na tekens gepaard gaan, vorm die tematiese kern van die bundel.

In aansluiting hierby is die gebruik van woordeboekinskrywings as afdelingstitels 'n strategiese digtersmaneuver. Vier sleutel-

lemmas (“spoor”, “kaplyn”, “slaap” en “woord”) met uiteenlopende verklarings wys uit na die veelvuldige moontlikhede van betekening en interpretasie. Dit is deur ’n volgehoue spel met afwesigheid / aanwesigheid en waaksaamheid / droom, dat ’n werklikheid van twyfel en skepsis gestalte kry. Desondanks bly die digter ’n inventariseerder en optekenaar, en mond die spanning tussen betekenaar en betekende uit in ’n gedig wat uit ’n lys terme (ook opgeneem in die woordelys) en remedies vir gemoedstoestande bestaan (“dertien woorde teen subjektiewe nood”, 93).

Die programmatiese openingsvers (“fields of gold”, 8) word deur twee sirkulerende motiewe, “reis” en “spoor”, ingekader. Die beginreëls: “ek spoor van voor die reis weer oor” word in die slot omgeskakel na: “van ver spoor ek jou / van voor / die reis weer oor”. Verwante terme binne hierdie woordveld trek die leser in na ’n gebied waar die onheilspellende (“gelugspieël in wilde drome”) op tipiese Gibson-wyse met die skoonheid (“ope velde die kleur van kastaining”) versoen word. In drie gestalteverse figureer ontdekkingsreisigers as die argetipiese spoorsnyers wat die elemente, donkerte en ontheemding trotseer, maar sublieme momente beleef en vashou aan die hoop.

Die verkenning van die metaforiese kaplyn word verder gevoer in “die tasting na die regte woord / is soos ’n alluviale indruk [...]” en “die teks is my skip” (“migrasie, 9). Aansluitend hierby roep die “voetval van woorde” (23), die “letsels van jou reis” (27) en soortgelyke frases mekaar op om tematiese binding te bewerkstellig. Die woord as spoor staan steeds sentraal, en word onder andere “elmsvuur”, “walms”, en “vlerkklap / in die wind”. Teenoor die woord as “leidraad”, blyk ook die teendeel: “die taal word ’n / dowwe lens”; en “my woorde is sand / om ons is duine / alles duin” (10).

Spore neem ook ’n fisieke gedaante aan

wanneer sintuiglike ervarings as tekens herken word, soos in “cat’s eye (ii)” (12):

die donker begin by ’n
slapende op die agtersitplek
ingebug soos ’n beginsel
begin soos ’n rit, en eindig in die rem van
verlang in hierdie omvou van

vingers oor onverwagse
vel om die warm bloed
waaroor die palm delf...

Die liggaam is ’n instrument van oriëntering wat herinneringe lewend hou wanneer dit “’n plek / [...] herhaalde male / oop kan vlerk” (“olfaktoriese aarde”, 98).

Deur selektiewe en beknopte taalgebruik, onverwagse reëlbreuke en ’n vlugge opbou van die vers skuif beelde oormekaar, sodat ’n “gelyktydigheid” ontstaan waardeur situasies in stemminge omskep word, soos in die onthutsende “derde en vierde geslag” (82). Flarde ervaring dien as konkretiseringsmiddele om die toestand van angs en vervreemding op te roep, en val dikwels saam met oomblikke van teerheid. Lemme, ligflitse en geluide word merkers van verhoudings, vermoedens, onderliggende geweld en konfrontasie met “sweterige demone”. Dit is somber materiaal, maar boeiend, en nie verwyderd van die alledaagse mens se hiperwaaksaamheid op die “kaplyn” van die lewennie.

Gibson implementeer die volle skala van poëtiese tegnieke. Hy praat in beelde, en hanteer die metafoer (“bloedige spoor van vaakte”) en vergelyking (“woorde soos varings”), paradoks (“rokerige akwarel”), asook die ellips, herhalingsbeginsel en opstapelings tegniek met gemak. Treffend ook is sy vermoë om taal te manipuleer deur sintaktiese omkering, woordomvorming (“innig of uitig”), woordsamestellings (“bloedbene”), funksiewisseling (“jou woorde oer my”) en onverwagte naasmekaarstellings

("uterus en appeltert"). Enkele kere dreig van hierdie truuks om oorbekend te raak. Ook 'n spaarsamer gebruik van neologismes, Engelse terme en mediese terminologie sal verseker dat die verse hul vars aanslag behou. Die digter se voorliefde vir verbandlegging is sigbaar in sy knap hantering van die intertekstuele spel, onder andere as herskrywings van bekende gedigte of 'n eietydse inkleding van Bybelse passasies, soos in "antologie"(39).

Die verse is gestroop, snydend en kompakt, maar nie sonder gevoelskrag nie, want die emosie bult uit deur onderbepemtoning. Suggestie word ondersteun deur klankspel (veral binnerym) en 'n integrering van die taal se natuurlike ritme met die gestileerdheid van die teks. Verrassende kadanse, enjambering en 'n minimale gebruik van leestekens bevorder die vloei van die gedig en verleen daaraan 'n musikale allure wat illustreer hoe eietydse poësie met 'n sterk intellektuele onderbou ook esteties kan bevredig.

Wat die bundel besonder spannend maak, is dat die gedigte as flitse of "ligfakkels" aangebied word. Vrae en antwoorde "bly geheim soos ondergrondse riviere" ("cat's eye (iv)", 13). Wanneer die "hermiet" ("astrolabe", 91) vir 'n oomblik deur sy isolasie breek, ontstaan die noodsaak vir die "sagte voete" van kodetaal ("bataljon 2", 37):

soos in die noorde dra my liefde
'n sonverbleikte brown
stewels wat sagte voete maak oor die
kaplyn, sagte voete op pad na
die deur van die hart na
die seil van die tent, sagte
voete wat in die woordlose stap van
patrollies my nie vertroos nie

Die toon van ontreding verkry meer dimensies deur 'n relativerende innigheid wat inskakel by die huiwerende praattoon van

die vryevers. Met behulp van ironie en humor sou verdere nuanseringe aangebring kon word. Nietemin is daar voldoende variasie van boustof en verwysingsveld, invalshoek, liriese afstand en strofobou.

Kaplyn is 'n hooggestemde bundel; 'n "donker teks" (81) van (en oor) immer-ontwykende betekenis. Dit vra van lesers om die kaplyn van die poëtiese terrein te fynkam.

Zandra Bezuidenhout
Stellenbosch

Heilige nuuskierigheid.

T. T. Cloete. Kaapstad: Tafelberg. 2007.
ISBN: 978-0624-04506-9.

Ná die verskyning van 'n keur uit T. T. Cloete se gedigte (*Die baie ryk ure*, 2001), volg 'n agste enkelbundel wat hierdie veelbekroonde figuur se posisie binne die Afrikaanse letterkunde luisterryk bevestig. Cloete is 'n toonbeeld van 'n digter wat hom voortdurend op een groot tema toespits, maar voortdurend bly groei ten opsigte van die verbeeldingryke inkleding en verfyning van sy aanbod.

Die grondtoon bly dié van verwondering, verbasing én verlustiging, self te midde van die lewensafloop wat in hierdie bundel meer klem geniet. In gedig ná gedig gee Cloete blyke van die "heilige nuuskierigheid" ('n term ontleen aan Einstein) waarmee hy die kosmos in sy magdom van verskyningsvorme "tas-tas" verken. Al denkende, voelende en pratende verwoord hy die misterie van bestaan en ontstaan, met piëteit sowel as met relativerende humor, maar hier selfs skerper en frisser.

In "Nes", die eerste van tien sorgvuldig gekonstrueerde afdelings, word die skeppingsbeginsel in terme van die eier aange-